

Celebració del DENIP

Autoria:

Montse Margalló i companys del centre • mmarga28@xtec.cat • Gener 2010

Centre educatiu on es desenvolupa la pràctica:

Escola Betania-Patmos (Barcelona)

DESCRIPCIÓ DE LA PRÀCTICA

Cada any ens adherim a la iniciativa d'en Llorenç Vidal per al foment de l'educació en i per la concòrdia, la tolerància, la solidaritat, el respecte als drets humans, la no-violència i la pau. Cada any intentem donar-li un enfocament diferent. En aquesta ocasió, i reprenent la feina feta anteriorment amb motiu de l'aniversari de la Declaració dels Drets de la Infància, sorgeixen diversos projectes per a la jornada amb una idea comuna: la convivència.

L'escola Betania-Patmos de Barcelona és un centre privat concertat, d'inspiració cristiana, seglar, català i atent a la realitat sociocultural; d'ensenyament mixt, orientat a la formació integral dels i les alumnes de cara a la vida, mitjançant l'exigència en la feina, l'educació de la llibertat i l'actuació responsable; auster com a principi pedagògic; socialment obert i democràtic, basat en l'acceptació del respecte degut als altres i en la promoció dels drets i dels valors de la persona. L'escola vol donar als seus alumnes una educació basada en la pedagogia activa per desenvolupar en ells la tolerància, l'austeritat, l'esperit crític, la creativitat, la lliure expressió, l'assimilació de la cultura com a servei als altres, el gust per la feina ben feta, la consciència individual i col·lectiva de la realitat i el descobriment de les exigències ètiques. I tot plegat en un ambient cordial, sense perjudici de la serietat, amb un equilibri que faci compatible l'autoritat, la llibertat i la responsabilitat personal. La seva inspiració cristiana es fonamenta en la seva acció educativa en el valor transcendent de la persona que genera exigències de solidaritat humana al próisme entre altres principis.

EXPERIÈNCIES

Celebració del DENIP

JUSTIFICACIÓ

- És innovadora perquè la celebra tota l'escola i fa possible que tots s'hi involucrin des dels seus nivells i possibilitats.
- Té continuïtat en els anys, forma part del calendari escolar i s'assenyala a l'agenda oficial del centre.
- Forma part del treball tutorial de grup, s'inclou en el pla d'atenció tutorial.
- En algunes activitats, afavoreix el treball interdisciplinari (esport-art-socials, etc.).
- Inclou una dimensió de "celebració col·lectiva", la qual cosa ajuda a generar cultura, ritus, pràctiques sostingudes que posin de manifest els valors.
- És vivencial.
- Afavoreix el treball en equip tant en el professorat com en l'alumnat per a la cerca d'informació, la presa de decisions i per dur a terme les activitats en què el sentir s'ha de tractar amb especial sensibilitat.
- En aquesta jornada es posen en joc les competències personals següents: capacitat d'escoltar activament, empatia, confiança, iniciativa, capacitat per aprendre de la pròpia experiència i de la dels companys i de les seves aportacions, integritat, adaptació als canvis, resiliència.

ANTECEDENTS

Cada any celebrem el DENIP, però per donar continuïtat a la celebració d'anys anteriors es van recordar els drets de la infància. L'apartat de convivència es va polaritzar en l'interès dels tutors per treballar la cohesió del grup classe. Sovint, en el dia a dia es generen conflictes a les aules i no sempre són capaços de resoldre'ls amb el diàleg. A 1r d'Educació Secundària Obligatoria (ESO) fins i tot es va fer una anàlisi de la situació en cadascuna de les classes: cada grup va fer una reflexió amb una proposta del petit grup a la classe, i posteriorment es van arribar a assumir alguns compromisos que es van formalitzar en un document exposat al tauler de l'aula.

PROCÉS D'ELABORACIÓ

Cada any els tutors ens reunim amb el cap d'estudis per anar configurant la jornada; en el claustre es presenta una proposta oberta a les aportacions. D'altra banda, els delegats i delegades de classe es reuneixen, en aquest cas per donar suport a les propostes tutorial, consensuant el tema, en el cas de 1r d'ESO i per interès de les tres tutores. En els altres cursos i nivells ho fan els tutors i caps d'estudis. Els caps d'estudis coordinen els espais i els recursos, supervisen els objectius proposats i, en acabar, moderen la valoració dels claustres respectius.

PARTICIPANTS

Uns 1.380 alumnes (300 d'Infantil, 720 de Primària i 360 d'ESO) i 70 membres del claustre.

En aquesta experiència hi van participar directament 90 estudiants de 1r d'ESO.

EXPERIÈNCIES

Celebració del DENIP

DESCRIPTORS DE L'EXPERIÈNCIA

Descriptors	Per què o en què es donen en l'experiència?
Identitat i diversitat cultural	Reflexió i anàlisi de la vida quotidiana en els conflictes. Estudi de casos de la premsa. Valoració de la diferència com a element enriquidor. Recordatori de la vida personal.
Democràcia i participació	Escolta de totes les opinions i exemples buscant els aspectes positius i els arguments per rebatre aquells amb els quals no s'està d'acord. Proposar solucions i millorar-les entre tots, arribant a acords avaluable en el futur (integració de les decisions).
Cultura de pau (Infantil, Primària i ESO)	Identificar necessitats i causes personals i externes que condicionen els conflictes al món. Comentar les aportacions relatives a les discrepàncies entre ells i la manera de resoldre conflictes amb el diàleg, generar espais de confiança per a la resolució de conflictes. Identificar els actors bàsics i la figura del mediador. Conèixer les institucions que vetllen per la mediació i com ells poden participar en la societat.
Drets humans (ESO)	Identificar els drets propis i els dels altres. Sentit crític. Capacitat d'indignar-se i comprometre's.

OBJECTIUS DE LA PRÀCTICA

- Fomentar l'educació en i per a la concòrdia, la tolerància, la solidaritat, el respecte als drets humans, la no-violència i la pau.
- Participar en la vida activa de l'escola en la mesura de les seves capacitats.
- Cohesionar el grup.
- Desenvolupar competències personals (reflexionar i analitzar conflictes de la vida quotidiana).
- Valorar la diferència com a element enriquidor, escoltar, proposar solucions, arribar a acords avaluable en el futur, identificar necessitats, causes personals i externes que condicionen els conflictes al món, generar espais de confiança per a la resolució de conflictes, identificar els drets propis i els dels altres, desenvolupar el sentit crític i la capacitat d'indignar-se i comprometre's. Actuar coherentment i revisar les actituds personals.

DESENVOLUPAMENT, METODOLOGIA I ACTIVITATS

A 1r d'ESO es fan activitats prèvies vinculades amb les classes:

Activitats

1. Anàlisi dels nostres problemes a classe. (Tutoria)
2. Mapa dels conflictes del món. (Ciències socials: treball de països, capitals, governs i caps de govern, riquesa...). (Oratòria, treball corporal, projecció de veu...).
3. Invenció d'un "DNI" de ciutadans d'aquests països en conflicte. (Religió: la identitat personal, les necessitats bàsiques i la cultura).
4. Redaccions o guions d'històries curtes relacionades amb el tema. (Llengües: textos narratius i guions).
5. Jocs cooperatius a les tutories i/o educació física.
6. El dia de celebració tenim tres hores seguides i fem el visionat d'un Power Point sobre el relat de Georges Moustaki "El muro", del llibre *Siete cuentos de frontera*, seguim amb un intercanvi d'impressions i fem un mur que representi els sentiments que ens separen (amb caps de sabates o envasos *Tetra-brik*); cada classe decideix per consens com superar aquest mur. (Plàstica ens assessora sobre els materials).

Desenvolupament

1. Reunió de classe i selecció de temes, anàlisi dels problemes de classe; els delegats posen en comú i decideixen per majoria. Els tutors comencen la tasca de sensibilització amb suport dels professors de les assignatures per:
2. Elaborar el mural mapa dels conflictes del món.
3. Individualment escullen un país i busquen informació del conflicte, el tipus de conflicte, notícies relacionades, etc., i l'exposen a classe de socials o a oratòria.
4. Elaborar en una fitxa un "DNI" d'un possible ciutadà d'aquest país, indicant-hi els drets vulnerats d'aquesta persona; poden decidir-ne l'edat, el sexe, la religió, el grup ètnic, etc., i presentar-lo a classe.
5. Visionat de dos curts del concurs de curts per la pau de la Fundació per la Pau; comentari i elaboració de redaccions o guions a les classes de llengua castellana i catalana.
6. Jocs: *Passar la frontera*, *La teranyina*, *Laberint sorpresa*, *Marcar gols* amb una pilota sonora i els ulls tapats, *bàsquet* per parelles "a collibè", *Jarami-lló amb truc* (alguns d'aquests jocs s'han fet a la classe d'Educació física).
7. Visionat del Power Point sobre el conte de Georges Moustaki "El muro".
8. Reflexió individual i posada en comú dels aspectes que els han comogut.
9. Elecció d'una paraula per escriure-la en aquest maó (capsa folrada).
10. Posada en comú i construcció del mur.
11. Tot seguit, comentar quins murs construïm en el dia a dia, quines actituds afavoreixen aquestes situacions, què pot neutralitzar-los. És interessant prendre nota de les aportacions.
12. El grup classe decideix per consens com desfer aquest mur.
13. Van sortir diverses propostes com: escriure al revers i construir un edifici de convivència, treure el maó i substituir-lo per estels amb desitjos, o per cors amb propòsits. Cada classe va prendre les seves decisions i van quedar al mural.

Metodologia

L'enfocament és socioafectiu i dialògic. És important la distribució dels espais a la classe que facilitin les agrupacions o els moviments dels nostres alumnes. Facilitar que siguin ells els protagonistes i donar joc als delegats per gestionar la classe i distribuir tasques. Implica orientar prèviament els delegats en la seva funció. En tots els moments de comunicació cal destacar l'observació, el diàleg i la reflexió. Cal tenir present algun suport per anar fixant les aportacions (pissarra, paper, cartolina...). En les activitats pràctiques, és interessant observar les distribucions de tasques i agrupacions, preguntar com van i reflexionar sobre la coherència.

RECURSOS

Recursos humans: professorat, alumnat i col·laboradors externs.

Materiales

- AFRICAT: *La pau s'aprèn: contes africans per a la bona convivència (Gàmbia, Mali, Senegal)*, editat per AFRICAT, Girona 2009.
- CASCÓN, P. i altres: *La alternativa del juego*, Ed. La Catarata, Madrid 2000.
- DUME, M. A.: *Educació per la pau. Geografia dels conflictes*, Ed. Claret i Fundació per la Pau, Barcelona 2006.
- FUNDACIÓ PER LA PAU: *Animacions per la pau 1 i 2 (DVD)*, Barcelona 2006-2007.
- MOUSTAKI, G.: *Siete cuentos de frontera*, Ed. Belacqua, Barcelona 2007.
- INTERMÓN: *Global Express*.
- REIG, D. (coord.): *Cuando viajar no es un placer*, Ed. Linguapax i UnescoCat, Barcelona 2007.
- SEMINARIO DE EDUCACIÓN PARA LA PAZ ASOCIACIÓN PRO DERECHOS HUMANOS: *La alternativa del juego*, Ed. La Catarata, Madrid 1995.
- <http://elproyectomatriz.wordpress.com/2008/01/11/voces-vi-georges-moustaki/>
- <http://observatoridelapau.cat>

EXPERIÈNCIES

Celebració del DENIP

SUPORT D'ALTRES ORGANITZACIONS/ INSTITUCIONS

Pàgines web amb recursos i la inoblidable col·laboració de Jean Bosco Botsho, de l'Associació Africana i Catalana de Cooperació (AFRICAT).

INTEGRACIÓ EN LES ACTIVITATS DEL CENTRE I TEMPORALITZACIÓ

- A Educació Infantil es treballa a partir del conte del ratolí i el lleó, observant com dos personatges diferents poden ser amics.
- A Educació Primària es treballa el concepte de pau vinculat a la convivència a classe i fer el bé entre companys per treballar i conèixer en un ambient agradable.
- A 1r i 2n d'ESO s'escullen a cada classe alguns dels drets humans que senten més propers.
- A 2n d'ESO treballen el document *Cuando viajar no es un placer*.
- A 3r i 4t d'ESO es va preparar una xerrada sobre els conflictes a l'Àfrica amb Jean Bosco Botsho, president d'AFRICAT.
- Hi participen els tutors i professors, es convida el personal no docent a l'acte unitari de Primària.
- Cal dir que en el cas de 1r d'ESO hi va haver una estreta col·laboració entre els professors i els tutors a petició dels tutors. Tots van fer aportacions que s'integressin en l'activitat d'aula (les activitats 0, 1, 2, 3 i 4) uns quants dies abans de la celebració. L'activitat 5 es va efectuar en el DENIP. Les assignatures implicades en les quals es van gestar les activitats descrites són: Educació física, Llengua castellana, Llengua catalana, Oratòria, Ciències socials, Religió, Informàtica i tutories.

AVALUACIÓ

A. Aprenentatges, assoliments i punts forts

- El mateix esdeveniment afavoreix una actitud receptiva i col·laboradora, de manera que no hi ha dificultats en els moments de reflexió si es respecten les normes. En les activitats prèvies, com que estan integrades en les assignatures, no hi ha problemes ni de feina extra ni d'excepcionalitat, amb la qual cosa es va generant un ambient favorable.
- Els grans se sorprenen en descobrir realitats que no s'havien imaginat.
- L'ús de la ironia en la realització dels cartells de 2n d'ESO és un bon recurs per començar a deixar-se anar i ser crítics amb les situacions estudiades.
- Són activitats que posen en joc les competències personals i, en aquest sentit, són transformadores a llarg termini per una vinculació afectiva amb l'experiència. Un alumne va portar l'endemà una cançó de *hip hop* després de parlar-ne en els jocs; la vam llegir amb atenció i vam parlar sobre la discriminació.

B. Febleses, obstacles i aspectes que cal millorar

- Cal un grup motor que vagi creixent i rotant: som pocs i els de sempre.
- No tots els i les participants es comprometen per igual.
- La participació activa exigeix convicció; si no, és una celebració sense sentit i els alumnes la perceben com una obligació.
- És important practicar el mètode dialògic, que afavoreix l'entesa i la clarificació d'idees en els alumnes.
- La flexibilitat en la celebració. Hi ha activitats que necessiten alguna horeta més en aquesta jornada per treballar a fons les emocions. Uns grups més reduïts generen complicitats que en grup de trenta no es poden tenir.
- Sovint, trobar un símbol o catalitzador de la jornada no és senzill, i potser haurien de ser els alumnes els qui el proposessin i li donessin sentit.

C. Recomanacions

- Com més preparada pel professorat (calendari) i treballada amb anterioritat a classe, millor predisposició de l'alumnat; en conseqüència, el professorat més implicat rep un retorn molt satisfactori.
- Estar atents als esdeveniments del món, del país, de la ciutat, del centre; l'actualitat ens ofereix oportunitats motivadores.
- Cal tenir en compte el registre de propostes i símbols obtinguts; en el futur, anar-los revisant entre ells. Després de la jornada els han recordat, i hi ha qui ha fet intents de canviar actituds (tenir més paciència, aplicar l'empatia, actuar com a mediador, buscar ajuda abans d'actuar, estar més informat...).
- En ser molts alumnes, un acte unitari ens donaria una imatge de solidaritat i unitat, però per motius organitzatius i d'espai és difícil de fer.
- Seria interessant trobar un lloc real per exposar-hi totes les aportacions de tots els nivells. A la intranet del centre es mostren fotos i comentaris.
- Compartir amb altres centres les activitats per via telemàtica o un acte ens donaria a tots una empenta; de totes maneres, als qui fem *Connectant mons* ens facilita molt aquesta tasca, aquest sentiment de col·lectiu, d'estar participant activament en la societat.
- Permetre que els alumnes aportin les seves idees i creativitat en la comunicació de les seves conclusions.

EXPERIÈNCIES

Celebració del DENIP

PERSPECTIVES DE FUTUR

Hi ha activitats que anem reciclant amb el pas del temps perquè són molt eficaces. Com que és una jornada, es revisa l'enfocament i es proposen noves mirades per a la següent. No és tan important el què com el com. El treball en competències personals clarifica força l'enfocament didàctic. És desitjable que en el futur es vagin incorporant altres assignatures com Música i Plàstica, ja que, com hem vist, hi ha moltes lletres de cançons amb missatges i composicions que busquen l'emoció, i es podria vincular música i expressió plàstica.

MATERIALS DE REFERÈNCIA

DE PAZ, D.: *Escoles i educació per a la ciutadania global. Una mirada transformadora*, Ed. Intermón Oxfam, col. Ciutadania global núm. 1, Barcelona 2007.